

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek senátu ze dne 25. ledna 2022 ve věcech č. 29907/16 a tři další – *Negovanović a ostatní proti Srbsku*

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně shledal, že článek 1 Protokolu č. 12 k Úmluvě je použitelný na případ čtyř nevidomých šachistů, medailistů z šachových olympiád pro nevidomé, kterým byly na rozdíl od vidoucích šachistů, medailistů z šachových olympiád, odepřeny určité finanční výhody. Zároveň poměrem hlasů pěti proti dvěma dospěl k závěru o porušení uvedeného článku z důvodu neexistence objektivního a rozumného odůvodnění rozdílného zacházení se stěžovateli z důvodu jejich zdravotního postižení.

I. Skutkové okolnosti

Čtyři stěžovatelé jsou nevidomé šachisté, občané Srbska, kteří v letech 1961 až 1992 získali řadu medailí pro Jugoslávii na šachových olympiádách pro nevidomé. Srbské orgány jim odepřely finanční výhody poskytované podle vyhlášky o uznávání a odměňování sportovních úspěchů. Konkrétně se jednalo o doživotní měsíční platbu a jednorázovou platbu, kterou obdrželi všichni vidoucí šachisté a ostatní sportovci, kteří získali obdobná mezinárodní ocenění. Ministerstvo mládeže a sportu jejich žádosti zamítlo s tím, že nesplňují zákonné podmínky. Jejich stížnosti na diskriminaci vnitrostátní soudy zamítly.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 12 K ÚMLUVĚ

Stěžovatelé namítali, že byli diskriminováni srbskými úřady tím, že jim byly na rozdíl od vidoucích šachistů odepřeny určité finanční výhody poskytované podle vyhlášky o uznávání a odměňování sportovních úspěchů, čímž došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 12 k Úmluvě.

(i) K přijatelnosti

Vláda namítala, že olympiáda pro nevidomé šachisty nebyla zahrnuta do vyhlášky o uznávání a odměňování sportovních úspěchů, a stěžovatelé tudíž neměli nárok na finanční výhody.

Soud v této souvislosti připomněl, že zatímco článek 14 Úmluvy obsahuje zákaz diskriminace v užívání práv a svobod přiznaných Úmluvou, článek 1 Protokolu č. 12 představuje obecný zákaz diskriminace (*Baralija proti Bosně a Hercegovině*, č. 30100/18, rozsudek ze dne 29. října 2019, § 45). Bylo třeba určit, zda situace stěžovatelů spadá do jedné ze čtyř kategorií, které jsou uvedeny v důvodové zprávě k Protokolu č. 12 (*Savez crkava „Riječ života“ a ostatní proti Chorvatsku*, č. 7798/08, rozsudek ze dne 9. prosince 2010, § 105). Soud uvedl, že vnitrostátní právo stanovilo, že pouze šachisté, kteří získali medaile na šachové olympiádě organizované pro vidoucí šachisty, měli nárok na finanční odměnu. Tím byli fakticky vyloučeni ostatní šachisté, včetně stěžovatelů, kteří získali medaile na olympiádách pro nevidomé šachisty. Srbské orgány tak uplatnily svou diskreční pravomoc na odlišné zacházení s vidoucími a nevidomými šachisty, přestože získali podobná mezinárodní ocenění. Situaci stěžovatelů tak lze podřadit pod třetí kategorii uvedenou v důvodové zprávě – diskriminace orgánem veřejné moci při výkonu diskreční pravomoci (např. při udělení určitých dotací).

S ohledem na výše uvedené je článek 1 Protokolu č. 12 použitelný na skutkovou podstatu stížností stěžovatelů a námitka vlády v tomto ohledu musí být zamítnuta.

(ii) K odůvodnění

Soud připomněl, že pojem „diskriminace“ má stejný význam v článku 14 Úmluvy i v článku 1 Protokolu č. 12 (*Sejdić a Finci proti Bosně a Hercegovině*, č. 27996/06 a 34836/06, rozsudek ze dne 22. prosince

2009, § 55). Lze tedy dovodit, že na případy projednávané pod zorným úhlem článku 1 Protokolu č. 12 se v zásadě použijí stejné standardy judikatury Soudu, které se týkají ochrany poskytované článkem 14 Úmluvy (*Napotnik proti Rumunsku*, č. 33139/13, rozsudek ze dne 20. října 2020, § 69). S odkazem zejména na doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy 1592 (2003) k plnému sociálnímu začlenění osob se zdravotním postižením ze dne 29. února 2003 a Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením je Soud toho názoru, že existuje shoda na evropské a mezinárodní úrovni na ochraně osob se zdravotním postižením před diskriminací. Uvedené zahrnuje závazek přijmout „přiměřené úpravy“, které mají osobám se zdravotním postižením umožnit plně realizovat jejich práva, v opačném případě by došlo k diskriminaci (*G. L. proti Itálii*, č. 59751/15, rozsudek ze dne 10. září 2020, § 60–66). V případech osob se zdravotním postižením je přitom prostor státu pro uvážení při zavádění odlišného právního zacházení značně zúžen, a to s ohledem na potřebu začlenit tyto osoby do společnosti (*Glor proti Švýcarsku*, č. 13444/04, rozsudek ze dne 30. dubna 2009, § 84).

Soud podotkl, že podstatou stížnostních námitek byl dopad vyhlášky, která zajistila doživotní měsíční peněžní částku vidoucím šachistům, kteří získali medaile na šachové olympiádě, nikoli však nevidomým šachistům za získání medailí na šachové olympiádě pro nevidomé. Pokud jde o jednorázovou finanční odměnu, situace nebyla tak jasná, jelikož vyhláška odkazovala pouze na osoby, které získaly medaile pro Srbsko, a nikoli rovněž pro Jugoslávii. Se stěžovateli tak bylo částečně zacházeno odlišně ve smyslu článku 1 Protokolu č. 12 z důvodu jejich zdravotnímu postižení.

Nevidomí šachisté, kteří získali medaile na šachové olympiádě pro nevidomé, na jedné straně a vidoucí šachisté, kteří získali medaile na šachové olympiádě, na straně druhé představují dvě skupiny osob zabývajících se stejnou činností, tedy hraním šachů. Nadto se jedná o dvě skupiny osob, jejichž členové získali nejvyšší mezinárodní ocenění. Nevidomí a vidoucí šachisté se tak nacházeli v obdobných nebo relativně srovnatelných situacích.

Vláda uváděla, že vyhláška se soustředila na největší sportovní úspěchy a nejdůležitější soutěže, což bylo dle Soudu legitimní. Vláda však neprokázala, proč nepochybně vysoká ocenění získaná stěžovateli byla méně populární nebo mezinárodně významná než ocenění získaná vidoucími šachisty. Mezinárodní šachová organizace nevidomých šachistů ostatně uváděla, že nevidomí šachisté byli na základě svých výsledků na jedné listině Mezinárodní šachové federace spolu se šachisty bez zrakového poškození. Dle Soudu je nemyslitelné, aby prestiž sportu závisela pouze na tom, zda ho provozují osoby bez postižení nebo s postižením. Vyhláška přitom postavila olympiádu a paralympiádu na stejnou úroveň a považovala tak úspěchy sportovkyň a sportovců se zdravotním postižením za rovnocenné. Rovné zacházení v legislativě s nevidomými a vidoucími šachisty za podobné úspěchy mohlo také posloužit ke zlepšení pověsti země v zahraničí. Konečně ze všech medailistů a šampionů v průběhu let, tedy celkem asi 400 osob včetně vidoucích šachistů, pouze nevidomým šachistům bylo odepřeno jejich národní ocenění za sportovní úspěchy. Přičtení čtyř uchazečů k tomuto počtu tedy zjevně nemohlo oslabit finanční stabilitu země.

Soud dospěl k závěru, že neexistovalo objektivní a rozumné odůvodnění pro rozdílné zacházení se stěžovateli pouze na základě jejich zdravotního postižení. Prostor státu pro uvážení byl přitom v tomto konkrétním případě značně zúžen. Soud proto rozhodl, že k porušení článku 1 Protokolu č. 12 k Úmluvě v případě stěžovatelů došlo.

III. Oddělená stanoviska

Soudce Kjølbro a soudkyně Koskelo ve svém společném nesouhlasném stanovisku poznamenali, že vnitrostátní vyhláška se vztahovala jak na olympijské, tak na paralympijské sporty. Je tak zřejmé, že zdravotní postižení stěžovatelů nesloužilo jako rozlišovací kritérium. Současné vyjádřili respekt k úspěchům, kterých stěžovatelé dosáhli.